

FSMBD

FSM Mesleki Bilimler Dergisi

Geliş/Received: 22.07.2022 Kabul/Accepted: 28.09.2022

DİJİTAL ÇAĞDA ETİK DEĞERLERE YATKINLIK VE MUTLULUK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KİŞİLİK ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ: SİVİL HAVACILIK KABİN HİZMETLERİ ÖĞRENCİLERİYLE BİR ARAŞTIRMA¹

Gülbeniz AKDUMAN²Gülnaz KARAHAN³

Özet

Bilgi, muhakeme ve bilgelik, yaşamda doğru seçimleri yapmak ve mutluluğa ulaşmak için gerekli bileşenlerdir. Etik, ahlaki bir yaşam sürmeyi sağlayan, genellikle kişinin eylem ve davranışlarına rehberlik eden bir dizi ilke olarak tanımlanmaktadır. Dijital teknolojiler ile daha izole yaşayan ve daha hızlı isteklerine erişebilen insanlar daha bireyselleşerek mutlu olmak için etik değerlerinden vazgeçmeyi bile göze almaya başlamışlardır. Sivil Havacılık Kabin Hizmetleri öğrencileri dijital çağın temsilcileri olarak mezun olduktan sonra yolcu güvenliği ve emniyeti için kabinde görev alacaklardır. Görevlerini standartlara uygun olarak gerçekleştirirken, yolcularla ilişkilerinde etik değerleri ışığında davranarak önce kendileri mutlu olarak yolcuları mutlu etmek için çaba sarf etmelidirler. Bu bağlamda araştırmanın amacı içinde bulunduğumuz dijital çağda Sivil Havacılık Kabin Hizmetleri öğrencilerinin etik değerlere yatkınlık ve mutluluk seviyeleri arasındaki ilişkinin kişilik çerçevesinde incelenmesidir. Araştırma sonucunda etik değerlere yatkınlık ile mutluluk arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin aracılık etkisi olduğu, kişilik özelliklerinin aracılık etkisi ile etik değerlere yatkınlığın mutluluk üzerindeki pozitif yönlü etkisinin anlamlı düzeyde değişim gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Mutluluk (Öznel iyi oluş); Etik Değerlere Yatkınlık; Beş Faktör Kişilik Özellikleri; Sivil Havacılık Kabin Hizmetleri.

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PREDISPOSITION TO ETHICAL VALUES AND HAPPINESS IN THE DIGITAL AGE WITHIN THE FRAMEWORK OF PERSONALITY: A RESEARCH WITH CIVIL AVIATION CABIN SERVICES STUDENTS

Abstract

Knowledge, judgment, and wisdom are essential ingredients for making the right choices and achieving happiness. People who live more isolated and reach their wishes faster with digital technologies have even begun to risk giving up their ethical values to become more individualized and happier. After graduating as representatives of the digital age, Civil Aviation Cabin Services students will work in the cabin for passenger safety and security. While performing their duties following the standards, they should make an effort to make the passengers happy by acting in the light of ethical values in their relations with the passengers. In this context, the research examines the relationship between the ethical values and happiness levels of Civil Aviation Cabin Services students in the digital age. As a result of the research, it has been determined that personality traits have

¹ Bu çalışma, 10-13 Mayıs 2022 tarihinde düzenlenen “Dijital Çağda Meslek Yüksekokullarının Yeniden Yapılandırılması” uluslararası sempozyumunda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

² Doç. Dr., İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü İnsan Kaynakları Yönetimi, İstanbul, Türkiye, gulbeniz@akduman.com, ORCID: 0000-0002-3256982X

³ Dr. Öğretim Üyesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu Sivil Havacılık Kabin Hizmetleri Programı, İstanbul, Türkiye, gkarahan@fsm.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7175-1352

a mediating effect on the relationship between predisposition to ethical values and happiness, and the mediating effect of personality traits and the positive effect of predisposition to ethical values on happiness have changed significantly.

Keywords: Happiness (Subjective well-being); Susceptibility to Ethical Values; Five Factor Personality Traits; Civil Aviation Cabin Services.

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi/Research Article

Kaynakça Gösterimi: Akduman, G., & Karahan, G. (2022). Dijital çağda etik değerlere yatkınlık ve mutluluk arasındaki ilişkinin kişilik çerçevesinde incelenmesi: Sivil havacılık kabin hizmetleri öğrencileriyle bir araştırma. *FSM Mesleki Bilimler Dergisi*, 1(1), 1-20.

1. GİRİŞ

İlk dönemlerinde sadece felsefe ve psikoloji alanlarında araştırılan bir kavram olan mutluluk, günümüzde sosyoloji, din, tıp, ekonomi, örgütsel davranış ve insan kaynakları gibi birçok farklı disiplinde araştırılmaktadır. İnsanlar, Maslow'un kendini gerçekleştirme olarak tanımladığı, "en yüksek iyi" olarak belirtilen, kişilerin en yüksek seviyede ihtiyacı olarak görülen mutluluğa ulaşmak için zaman ve çaba harcarlar.

Ünlü filozof Aristo'ya göre mutluluk, hayatın nihai amacıdır. Bilgi, muhakeme ve bilgelik, yaşamda doğru seçimleri yapmak ve mutluluğa ulaşmak için gerekli bileşenlerdir. Mutlu olmak isteyen insanlar ahlaki bir bakış açısıyla hareket etmelidir. Eski Yunan'dan beri filozofların savunduğu gibi mutlu bir yaşam için erdemli ve etik davranmak gereklidir. Kişi, doğru zamanda ahlaki ve etik açıdan uygun olan seçimi yaparak mutluluğa ulaşabilir. Ahlak, kişinin yaşamdaki kişisel inançları ve seçimleri için yol göstericidir. Etik, ahlaki bir yaşam sürmeyi sağlayan, genellikle kişinin eylem ve davranışlarına rehberlik eden bir dizi ilke olarak tanımlanmaktadır. Bu ilkelerin kişilerin günlük hayatında uygulanması mutluluğa yol açacaktır. İnsanlar ahlaki ve etik açıdan doğru davranışı seçerken kişilikleri ve geçmiş deneyimlerinden etkilenmektedir. Etik davranış ahlaki bir yaşama ve mutlu bir hayata ulaşmanın bir yolu olarak görülmektedir.

Dijital çağ insanların yaşam standartlarını yükseltip daha kısa sürede daha fazla bilgiye erişmelerini sağlarken duygularında da değişimler yaratmıştır. Dijital teknolojiler ile yalnızlaşıp daha izole yaşayan ve daha hızlı isteklerine erişebilen insanlar daha bireyselleşerek mutlu olmak için etik değerlerinden vazgeçmeyi bile göze almaya başlamışlardır.

Sivil Havacılık Kabin Hizmetleri öğrencileri dijital çağın temsilcileri olarak mezun olduktan sonra yolcu güvenliği ve emniyeti için kabinde görev alacaklardır. Görevlerini standartlara uygun olarak gerçekleştirirken, yolcularla ilişkilerinde etik değerleri ışığında davranarak önce kendileri mutlu olarak yolcuları mutlu etmek için çaba sarf etmelidirler. Bu bağlamda araştırmanın amacı, içinde bulunduğumuz dijital çağda Sivil Havacılık Kabin Hizmetleri öğrencilerinin etik değerlere yatkınlık ve mutluluk seviyeleri arasındaki ilişkinin kişilik çerçevesinde incelenmesidir. Araştırma sonucunda elde edilecek bulgular öğrencilerin kendilerini tanımları ve değerlendirmelerine yardımcı olacak ve kişilik özelliklerine göre mutluluk ve etik değerler konusunda gelişimlerini artıracak eğitimlere ışık tutacaktır.

Araştırma kapsamında öncelikle kavramsal çerçevede yer alan mutluluk, etik değerlere yatkınlık ve kişilik ilgili alan yazın ışığında açıklandıktan sonra, araştırma yöntemi ve ulaşılan bulgular hakkında bilgi verilecek; ardından tartışma ve sonuç kısmında ulaşılan sonuçlar alan yazında yer alan araştırmalarla kıyaslanarak yapılacak farklı araştırmalar için öneriler verilecektir.

1.1 Mutluluk (Öznel İyi Oluş)

Mutluluk kavramı antik çağlardan beri insanların üzerine düşündükleri ve nasıl mutlu olunacağını araştırdıkları bir konu olmuştur. Mutluluğun kaynağı hakkında değişik görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüşlerin bazılarında iyi bir yaşam ölçütünün zenginlik olduğu, bazıları erdem olduğunu bazıları ise insanın çevresiyle ilişkilerinin başarılı olmasının kişiyi mutlu edeceğini savunmuştur. İyi yaşam ölçütlerinin içsel ya da dışsal olup olması önemli değildir, çünkü bireylerin kendi öznel iyi oluşları ile ilgilidir (Deiner, 1984; Myers ve Diener, 1995).

Mutluluk kavramı felsefe, din, biyoloji gibi çeşitli disiplinlerde araştırılmıştır. Felsefe mutluluğu ahlak ile ilişkilendirmiş ve iyi insan- kötü insan tanımlarını kullanmıştır. Yunan Filozoflarından Aristoteles insanların mutlu olması için erdem, iyilik ve ölçülülüğün gerekli olduğunu savunmuştur (Kangal, 2013). Freud ise insanların acı veren şeylerden kaçtığını ve haz veren şeylere ulaşmak için çaba gösterdiklerini ve mutluluğun insana ait önemli bir özellik olduğunu savunmuştur (Freud, 2003).

Mutluluk kavramının yerine on dokuzuncu yüzyılın sonundan itibaren yoğunlukla psikolojide öznel iyi oluş kavramı kullanılmaktadır. Öznel iyi oluş, kişinin sahip olduğu olumlu duyguların olumsuz duygulara oranla daha fazla olması ve bunun sonucu olarak yaşam doyumlarının yüksek olmasını ifade etmektedir (Diener, 1984).

Pozitif psikolojinin 1980'li yıllardaki gelişimi öznel iyi oluş konusunda yapılan çalışmaların da artmasını desteklemiştir. 1990'lı yılların sonlarında, psikolojide yapılan her on yedi çalışmadan biri pozitif psikoloji alanında gerçekleştirilmiştir (Myers ve Diener, 1995). Kişilerin daha mutlu olmasını sağlamak ve olumsuz olaylara karşı dayanıklılıklarını arttırarak mutluluklarını korumak için sahip olmaları gereken özellikler gibi konular araştırılmıştır (Mcknight vd., 2002).

Mutluluk kavramının tanımı ve oluşturan faktörler doğası, mutluluğu etkileyen faktörler ve onun sonuçları ile ilgili oldukça geniş bir alan yazın bulunmaktadır (Diener vd., 1999, s. 276). Literatürde yer alan bazı çalışmalar kişisel özellikler ve çevresel faktörlerin mutluluk üzerindeki etkisinin düşük olduğunu göstermektedir. Bu çalışmaların sonuçlarına göre bireylerin ve ülkelerin gelirlerindeki artış mutluluk düzeyinde doğrusal bir artışa sebep olmamıştır. Mutluluğu etkileyen, bireylerin değer yönelimleri gibi başka kişisel faktörleridir (Hellevik, 2003; Lu ve Shih, 1997).

İnsan hayatını anlamlı ve yaşamaya değer kılan, sahip olduğu değerlerdir. Bu bağlamda değerler kişilerin mutluluğunu da etkilemektedir. Değişim ve gelişim etkisiyle değerler de zamanla değişebilmektedir. (Inglehart, 1990).

Batılı kuramlar, mutluluğu temel olarak bireyci benlik ile ilişkilendirmekte ve bireylerin bağımsızlığının karşılanmasını önemli görmektedirler (Deci ve Ryan, 2000). Doğu toplumlarında ise bireyin toplumdaki diğer bireylerle bütünleşmesi, sosyal ilişkileri ve bağlarına önem verilmektedir (Markus ve Kitayama, 1991).

Kant (1956) ahlak, etik ve mutluluk arasındaki ilişkiyi ilk kuran filozoflardan sayılmaktadır. Kant etik, ahlak ve mutluluk ilişkisini kendi sözleriyle şöyle açıklamıştır; *“Ahlak, kendimizi nasıl mutlu kılacağımızın öğretisi değildir; o, kendimizi mutluluğa nasıl layık kılabileceğimizi öğretir; zira sırf mutluluk için yapılan bir eylem, ahlaki olamaz”*. Bu sözden yola çıkarak insanların mutlu olmak için ahlaki ve etik değerlerini hiçe sayarak her istediklerini yapmasının uygun olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda mutluluk, etik ve ahlaki değerler kavramları arasında çok yakın ve bütünleşik bir ilişki bulunduğu söylenebilir.

1.2 Etik Değerlere Yatkınlık

Etik, mutluluk gibi felsefe tarihinin ilk başlarından beri filozofları en çok meşgul eden konulardan biri olmuştur. Etik soru ve sorunlar felsefi konular içinde önemli bir yere sahip olmuştur. Doğruluk, dürüstlük, etik ve ahlaki davranışlar felsefenin araştırma konusu olmuştur. Zamanla değişen insan tutum ve davranışlarıyla birlikte doğruluk ve dürüstlük tanımları ve içerikleri de değişmiş, yeni etik soru ve sorunlar ortaya çıkmıştır (Tepe, 1998, s. 14-15).

Etik, felsefenin bir dalıdır ve konusu ahlak, ahlaki problemler ve ahlaki yargılardır (Frankena, 1988). Sokrates, insanda var olan tüm istek ve arzuların en temel amacının mutluluk olduğuna ve insanın doğası gereği mutluluğu aradığını düşünür (Cevizci, 2002). Erdem ve mutluluk arasında bir bağ olduğunu ve bunların bir ve aynı olduğunu iddia eder. Ona göre iyi olmak için bilgili olmak gerekir, bilgi insan mutluluğa yakın olandır. Bilgili ve ahlaki yaşam mutluluğu getirendir (Gökberk, 1993).

Etik, toplumun değer yargıları ve hukuk ile başlar ve bireylerin kişisel davranışlarındaki değer yargılarını ve toplumu etkileyen, yönlendiren değer yargılarını ifade eder (Akkoyunlu, 1998, s. 126). Etik, içinde buldukları toplumda doğru, dürüst ve ahlaki değerlerle yaşamak isteyen herkesi kapsayan bir kavramdır. Bir topluluğun var olması için kurallar gereklidir. Kuralların gerekli olması baskı ya da sınırlanmak anlamına gelmemektedir. Kurallar toplulukta özgürlükten herkesin yararlanabilmesi için işleyişin düzenlenişi ve yapılandırılmasıdır. Etik, bireye ahlaki eylemi yöntemsel ve sistematik biçimde aktarır, ahlaki davranış ve tutumların tanımlanıp çözümlenmesi için çalışır (Pieper, 2012).

Etik mutluluğu akıl ile arar ve mutlu yaşama sanatını yaratmayı amaçlar. Böylelikle daha yaşanabilir bir dünya yaratmayı ister. Etiğin amacı mükemmel bir toplumun oluşturulmasıdır. Etik, bireyleri iyi eylem yargısına varmaya çalışırken düşündürmekte ve bu yolla da adeta bireyi eğitmektedir (Usta, 2010). Temelleri Kant (1956) tarafından atılan bu görüşe göre, esasında “en yüksek iyi”, hem pratik aklın kritiğinin hem de yargılamanın temelidir. Kant, “*mutlulukla, daha doğrusu mutlu olmaya lâyık olma ile, ahlaklılığın birleşmesi*” olarak kavramı tanımlamıştır.

İnsanlar sadece mutlu olmak için her istediklerini yaparlarsa etik ve ahlaki değerlere uymayan şekilde davranabilirler. Bu şekilde zamanla sadece kendi mutluluklarını düşünen bencil insanlara dönüşürler. Mutlu olmak için yapılanlar etik ve ahlaki değerlere uygun olduğunda hem kişiye hem de içinde yer aldığı topluma da fayda sağlamış olacaktır.

Bilgili ve erdemli olunursa mutlu olmak hak edilir. Erdem, arzu etmeye değer görünebilecek her şeyin en yüksek şartıdır. Mutluluğa erdemli ve etik davranarak ulaşılabilir.

1.3. Kişilik ve Beş Faktörlü Kişilik Modeli

Kişilerin mutlu olmasını ve etik davranmasını etkileyen faktörlerden biri de kişilikleridir. Kişilikle ilgili alan yazında yapılan farklı tanımlamalar mevcuttur (Cloninger, 2000);

- İnsanların duygu ve düşüncelerini yönlendirerek diğer insanlarla iletişim kurmasını ve sosyalleşmesini sağlayan özelliğe kişilik adı verilmektedir (Robbins ve Judge, 2012).
- Bir insanı diğerlerinden ayıran, tutum ve davranışlarını etkileyen ayırt edici özelliği kişilik olarak tanımlanmaktadır (Koç, 2012).
- Bir kişinin zihinsel, psikolojik ve davranışsal olarak tutum ve davranışlarını yönlendiren içsel güce kişilik adı verilmektedir (Robbins vd., 2013).

Kişilerin içinde yetiştikleri sosyokültürel ortam, aile ve sosyal çevreleri, aldıkları eğitim, hayatta üstlendikleri rol ve sorumluluklar ve başlarından geçen olaylar kişiliklerinin şekillenmesinde rol oynamaktadır (Sökmen, 2013, s. 4). Kişilik analizinde en yaygın olarak kullanılan sınıflandırma “Beş faktörlü (Beş büyük) kişilik” modelidir. Beş faktörlü kişilik modelinin boylamsal ve ampirik analizler sonucu ortaya çıkan güvenilir, zamanla geçerliliğini koruyan, kolaylıkla farklı kültürlerde uygulanıp değerlendirilebilen yapısı tercih edilmesini sağlayan en önemli özellikleridir (McCrae ve Costa, 1992).

Beş faktörlü kişilik modelinde yer alan kişilik özellikleri dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevrotiklik ve deneyime açıklıktır. Beş faktörlü kişilik modelinde yer alan beş boyut açıklamalarıyla birlikte aşağıda sıralanmıştır;

- *Dışa dönüklük*: Konuşkanlık, çevreyle kolaylıkla iletişim kurabilme, iletişim kurma ve diğer insanlarla birlikte olmayı sevme, sosyallik ve girişkenlik dışadönüklük kişiliğinin belirgin özellikleridir (Benet-Martinez ve John, 1998).
- *Uyumluluk*: Sosyal ortamlara kolaylıkla adapte olabilmek, çevresiyle iyi ve sağlıklı ilişkiler kurabilmek, sosyallik, diğer kişiler hakkında olumlu düşünce kalıplarına sahip olmak uyumlu kişiliğinin belirgin özellikleridir (Shi vd., 2009, s. 211-212).
- *Sorumluluk*: Rol ve sorumlulukları bilerek yerine getirmek, çaba göstermek, çalışkanlık, organize ve planlı olmak ve dikkatli olmak sorumluluk sahibi kişiliğinin belirgin özellikleridir (Digman, 1990).
- *Nevrotiklik (Duygusal dengesizlik)*: Kaygınlık, stres seviyesinde yükseklik, gerginlik, güven duymamak ve güvensiz hissetmek, değişken duygu durumlarına sahip olmak, sinirlenme ve öfkelenmeye yatkın olmak nevrotik kişiliğinin belirgin özellikleridir (Barrick ve Mount, 1991, s. 4).

- *Deneyime Açıklık*: Yeniliklere açık olmak, konfor alanından çıkmaktan korkmamak, yeniliği ve değişimi sevmek, açık görüşlü olmak, vizyonerlik, yaratıcılık ve rasyonellik deneyime açık kişiliğin belirgin özellikleridir (Costa ve McCrae, 1995).

2. YÖNTEM

Araştırma sorularına cevap bulmak için yüksek sayıda kişiden oluşan bir evren hakkında genel yargıya ulaşmak için evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinden tekil ya da ilişkisel taramalar imkânı veren genel tarama modeli tercih edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek için nicel araştırma modellerinden bağıntısal model kullanılmıştır. Deneklerin demografik kırılımda özelliklerini de inceleyerek daha kapsamlı bulgulara ve örneklem yeterliliğini sağlayarak daha genellenebilir sonuçlara ulaşma amacıyla kolayda örnekleme yöntemiyle online olarak ulaşılan 172 adet öğrenciye demografik bilgi formu, mutluluk, etik değerlere yatkınlık ve kişiliği değerlendiren anket formu online olarak uygulanmıştır.

2.1 Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak iki bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Veri toplama aracının birinci bölümünde araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, öğrenim gördüğü sınıf, öğrenim şekli ve doğum tarihi (kuşak) bilgilerinin bulunduğu demografik bilgi formu yer almaktadır.

Veri toplama aracının ikinci bölümünde Benet-Martinez ve John'un (1998) geliştirdiği ve Sümer vd. (2005) tarafından Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları gerçekleştirilen "Beş Faktörlü Kişilik Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek beşli likert tipinde (1: kesinlikle katılmıyorum, 5: kesinlikle katılıyorum) 44 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte dışadönüklük, nevrotiklik/duygusal dengesizlik, uyumluluk, sorumluluk, deneyime açıklık olmak üzere 5 faktör bulunmaktadır. Faktör puanları oluşturulurken 16 madde (m2, 6, 8, 9, 12, 18, 21, 23, 24, 27, 31, 34, 35, 37, 41, 43) ters kodlanmaktadır.

Veri toplama aracının üçüncü bölümünde Hills ve Argyle'nin (2002) geliştirdiği ve Tayfun ve Sapmaz'ın (2012) Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarını gerçekleştirdiği "Oxford Mutluluk Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek beşli likert tipinde (1: kesinlikle katılmıyorum, 5: kesinlikle katılıyorum) 28 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte 11 maddenin (m1, m5, m9, m12, m13, m18, m22, m23, m26, m27, m28) ters kodlanmasıyla elde edilen puan yüksekse mutlulukta yüksek olarak değerlendirilmektedir.

Dördüncü bölümde Kaya'nın (2015) geliştirdiği "Etik Değerlere Yatkınlık Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek beşli likert tipinde (1: kesinlikle katılmıyorum, 5: kesinlikle katılıyorum) tek boyut altında toplanan 16 maddeden oluşmaktadır. Yüksek puan etik değerlere yatkınlığın yüksek olduğunu ifade etmektedir.

2.2 Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS 21.0 ve AMOS 22.0 istatistik yazılımları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için doğrulayıcı faktör analizi (DFA), madde toplam korelasyonu, Cronbach Alpha yöntemleri uygulanmıştır.

Tanımlanan ve sınırlandırılan bir yapının model olarak doğruluğunu test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi kullanılır. Doğrulayıcı faktör analizi yapısal eşitlik modellerinden biri olup yapısal eşitlik modellerinde öncelikle model uyumunun sağlanması gerekir. Model uyumunun değerlendirilmesinde yaygın olarak "Ki-kare istatistiğinin serbestlik derecesine oranı" (X^2/sd), "bireysel parametre tahminlerinin istatistiksel anlamlılığı" (t değeri), "kalıntılara dayanan uyum indeksleri" (SRMR, GFI), "bağımsız modele dayanan uyum indeksleri" (NNFI, CFI) ve "yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA)" olarak sınıflandırılan uyum indeksleri kullanılır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Model uyum indeksleri için beklenen katsayılar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Model Uyum İndeksleri

Uyum İndeksleri	İyi Uyum	Mükemmel Uyum
X^2/sd	< 5	<3
SRMR	$\leq 0,08$	<0,05
GFI	$\geq 0,90$	>0,95
NNFI	$\geq 0,90$	>0,95
CFI	$\geq 0,90$	>0,95
RMSEA	$\leq 0,10$	<0,08

Demografik Değişken	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	91	52,9
	Erkek	81	47,1
Doğum tarihi (kuşağı)	Y kuşağı (1980-1999)	26	15,1
	Z kuşağı (2000 sonrası)	146	84,9
Sınıf	1. sınıf	95	55,2
	2. sınıf	77	44,8
Öğrenim şekli	Örgün	132	76,7
	İkinci öğretim	40	23,3

Kaynak: Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010

Güvenirlilik analizi kapsamında kullanılan iç tutarlılığı gösteren Cronbach Alpha değerinin 0,70'in üzerinde olması istenendir. Diğer bir güvenirlilik analizi yöntemi olan madde toplam korelasyonu test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla kullanılır. Madde-toplam korelasyonu 0,30 ve üstündeyse maddeler bireyleri iyi derecede ayırt etmektedir (Büyüköztürk, 2011).

Katılımcıların demografik özellikleri frekans ve yüzde tablosunda gösterilmiştir. Ölçek ve alt boyut puanları ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerlerinden oluşan betimsel istatistik tablosunda gösterilmiştir. Ölçek puanlarının normallik sınavında çarpıklık katsayısı (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları dikkate

alınmıştır. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayılarının ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir. Normal dağılım göstermeyen puanların uygun dönüşümleri (karekök, logaritmik, ters dönüşüm) yapılarak parametrik testler kullanılabilir (Büyüköztürk, 2011). Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonrasında ölçek ve alt boyut puanları arasındaki ilişkinin analizinde Pearson korelasyon analizinden; etik değerlere yatkınlık ile mutluluk arasındaki ilişki ve bu ilişkide kişilik özelliklerinin aracılık rolünü belirlemek amacıyla yapısal eşitlik modeli kapsamında yapısal yol analizinden yararlanılmıştır. Ölçek ve alt boyut puanlarının cinsiyet, doğum tarihi (kuşaklar), öğrenim gördüğü sınıf ve öğrenim şekli değişkenlerine göre karşılaştırılmasında bağımsız iki örneklem t testinden yararlanılmıştır. Analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 ($p < 0,05$) olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

3.1 Demografik Bulgular

Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	91	52,9
	Erkek	81	47,1
Doğum tarihi (kuşağı)	Y kuşağı (1980-1999)	26	15,1
	Z kuşağı (2000 sonrası)	146	84,9
Sınıf	1. sınıf	95	55,2
	2. sınıf	77	44,8
Öğrenim şekli	Örgün	132	76,7
	İkinci öğretim	40	23,3

Araştırmaya katılan 172 üniversite öğrencisinin %52,9’u kadın, %47,1’i erkektir. Katılımcıların %15,1’inin doğum tarihi Y kuşağı (1980-1999 arası), %84,9’unun Z kuşağında (2000 ve sonrası) yer almaktadır. Katılımcıların %55,2’si 1. sınıf, %44,8’i ikinci sınıf öğrencisidir. Katılımcıların %76,7’si örgün öğretim, %23,3’ü ikinci öğretim öğrencisidir.

3.2 Beş Faktör Kişilik Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Bulguları

Beş Faktör Kişilik Ölçeğinin 5 boyut altında yer alan 44 maddelik (dışa dönüklük, duygusal dengesizlik, uyumluluk, sorumluluk, dışa açıklık) yapısı ile gerçekleştirilen doğrulayıcı uyum indeksleri Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Beş Faktör Kişilik Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizinde Elde Edilen Model Uyum İndeksleri

Model Uyum İndeksleri	44 madde 5 boyut	22 madde 5 boyut
X^2/sd (p)	2,197	1,350
SRMR	0,102	0,066
GFI	0,636	0,879
NNFI	0,583	0,915
CFI	0,607	0,927
RMSEA	0,084	0,045
Faktörler arası korelasyon	0,21 / 0,63	0,22 / 0,68
Faktör yükü	0,17 / 0,75	0,42 / 0,81
Kovaryans bağlantısı	-	m3-m28

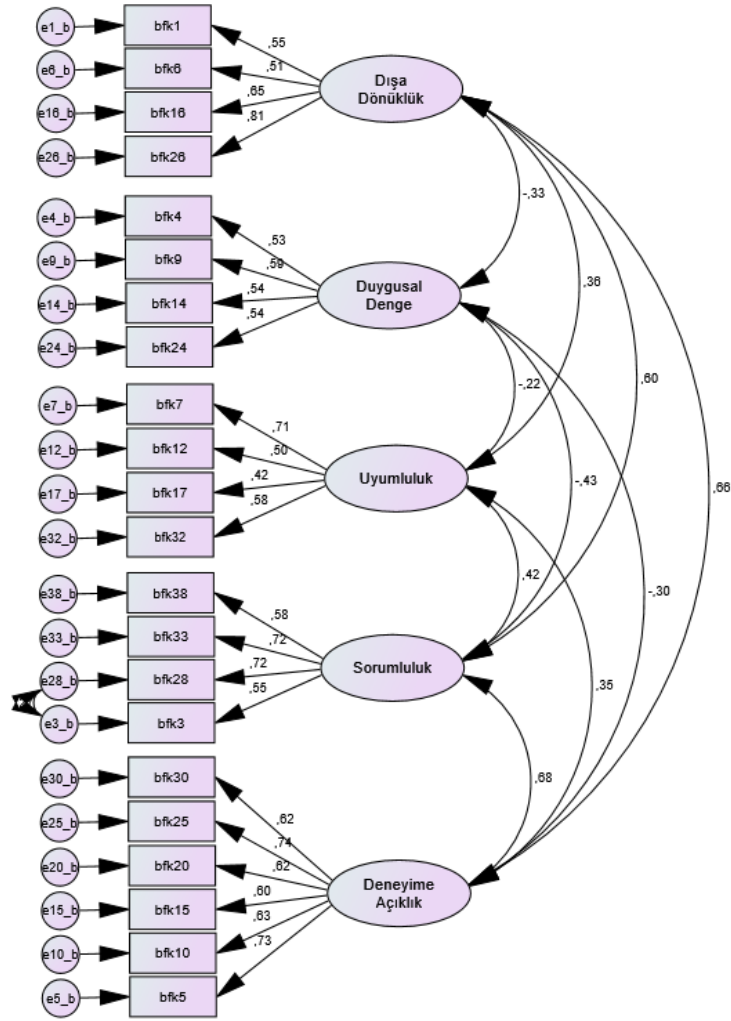
Doğrulayıcı faktör analizi ilk sonuçlarına göre model uyum indeksleri ve madde faktör yükleri uygun aralıklarda değildir. Ölçekte faktör yükü uygun olmayan maddeler çıkarıldıktan sonra yalnızca bir kovaryans bağlantısı (m3-m28) kurulması sonucu model uyum indeksleri iyi ve çok iyi düzeylere ulaşmış, madde faktör yükleri uygun aralıklarda ve ölçeğin yapısal geçerliği de sağlanmıştır.

Beş Faktör Kişilik Ölçeği DFA ve Güvenirlilik Analizi Bulguları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Beş Faktör Kişilik Ölçeği DFA ve Güvenirlilik Analizi Bulguları

Madde ve Boyut	Std. β	t	r	α
Dışa Dönüklük				0,71
M1	0,55		0,46	
M6	0,51	5,07**	0,43	
M16	0,65	5,94**	0,52	
M26	0,81	6,49**	0,62	
Duygusal Dengesizlik				0,63
M4	0,53		0,41	
M9	0,59	4,42**	0,40	
M14	0,54	4,26**	0,44	
M24	0,54	4,26**	0,41	
Uyumluluk				0,62
M7	0,71		0,48	
M12	0,50	4,61**	0,39	
M17	0,42	4,08**	0,32	
M32	0,58	4,99**	0,43	
Sorumluluk				0,75
M3	0,55		0,53	
M28	0,72	7,13**	0,63	
M33	0,72	5,84**	0,58	
M38	0,58	5,29**	0,47	
Deneyime Açıklık				0,82
M5	0,73		0,61	
M10	0,63	7,61**	0,57	
M15	0,60	7,19**	0,54	
M20	0,62	7,43**	0,54	
M25	0,74	8,78**	0,66	
M30	0,62	7,44**	0,59	

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçekte kalan 21 maddenin 5 boyuttaki faktör yükleri 0,44 ile 0,82 aralığında ve t değerleri de anlamlıdır ($p < 0,01$). Alt ölçeklerin Cronbach Alpha katsayıları 0,71 / 0,63 / 0,62 / 0,75 / 0,82 ve madde-toplam korelasyonlarının 0,30'dan yüksek olduğu (0,32 ile 0,66 aralığında) tespit edilmiştir. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği 5 boyut altında toplanan 22 maddelik yapısı ile güvenilir ve geçerli bir ölçektir.

Şekil 1. Beş Faktör Kişilik Ölçeği DFA Diyagramı

3.3 Mutluluk Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Bulguları

Mutluluk Ölçeğinin tel boyut altında toplanan 28 maddelik yapısı ile gerçekleştirilen doğrulayıcı uyum indeksleri Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5. Mutluluk Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizinde Elde Edilen Model Uyum İndeksleri

Model Uyum İndeksleri	28 madde tek boyut	12 madde tek boyut
X^2/sd (p)	2,534	2,110
SRMR	0,092	0,057
GFI	0,689	0,900
NNFI	0,643	0,913
CFI	0,669	0,931
RMSEA	0,095	0,081
Faktörler arası korelasyon	-	-
Faktör yükü	0,25 / 0,75	0,47 / 0,80
Kovaryans bağlantısı	-	m10-m21, m11-m14

Doğrulayıcı faktör analizi ilk sonuçlarına göre madde faktör yükleri ve model uyum indeksleri uygun aralıklarda yer almadığı için modifikasyon önerilerine uygun kovaryans bağlantıları kurularak uyum indeksleri

iyileştirilmeye çalışılmış, buna rağmen model uyum indeksleri ve faktör yüklerinin uygun düzeylere ulaşmaması nedeniyle uygun faktör yüküne sahip olmayan maddeler aşamalı olarak silindikten sonra iki madde çifti arasında (m10-m21, m11-m14) kurulan kovaryans bağlantıları sonucunda model uyum indeksleri iyi ve çok iyi düzeylere ulaşmış, madde faktör yükleri uygun aralıklarda yer almış ve ölçeğin yapısal geçerliği sağlanmıştır.

Tablo 6 mutluluk ölçeği DFA ve güvenilirlik analizi bulgularını göstermektedir.

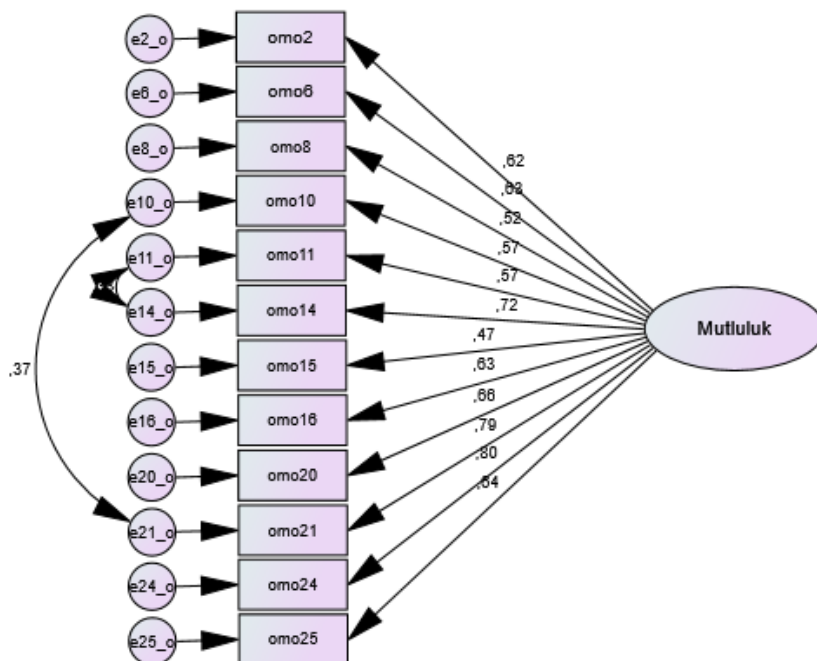
Tablo 6. Mutluluk Ölçeği DFA ve Güvenirlik Analizi Bulguları

Madde ve Boyut	Std. β	t	r	α
M2	0,62		0,58	
M6	0,63	6,89**	0,61	
M8	0,52	5,95**	0,49	
M10	0,57	6,37**	0,57	
M11	0,57	6,35**	0,57	
M14	0,72	7,65**	0,70	
M15	0,47	5,39**	0,44	0,89
M16	0,63	6,88**	0,59	
M20	0,66	7,17**	0,60	
M21	0,79	8,18**	0,75	
M24	0,80	8,21**	0,72	
M25	0,64	7,05**	0,59	

**p<0,01

r: Madde toplam korelasyonu

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçekte kalan 12 maddenin tek boyuttaki faktör yükleri 0,47 ile 0,80 aralığında ve t değerleri anlamlıdır (p<0,01). Ölçeğin tümüne ait Cronbach Alpha katsayısı 0,89 ve madde-toplam korelasyonları 0,30'dan yüksektir (0,44 ile 0,75 aralığında). Mutluluk Ölçeği tek boyut altında toplanan 12 madde ile güvenilir ve geçerli bir ölçektir.

Şekil 2. Mutluluk Ölçeği DFA Diyagramı

3.4 Etik Değerlere Yatkinlık Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Bulguları

Tablo 7 etik değerlere yatkinlık ölçeği doğrulayıcı faktör analizinde elde edilen model uyum indekslerini göstermektedir.

Tablo 7. Etik Değerlere Yatkinlık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizinde Elde Edilen Model Uyum İndeksleri

Model Uyum İndeksleri	16 madde 3 boyut	14 madde 3 boyut
X ² /sd (p)	1,850	0,901
SRMR	0,063	0,053
GFI	0,882	0,901
NNFI	0,906	0,928
CFI	0,921	0,942
RMSEA	0,070	0,069
Faktörler arası korelasyon	0,58 / 0,71	0,57 / 0,75
Faktör yükü	0,15 / 0,91	0,46 / 0,91
Kovaryans bağlantısı	-	m1-m2

Doğrulayıcı faktör analizi ilk sonuçlarına göre model uyum indeksleri uygun seviyelerde olmakla birlikte iki maddenin faktör yükünün oldukça düşük düzeyde olduğu tespit edildiğinden söz konusu maddeler ölçekten çıkarılıp yalnızca bir kovaryans bağlantısı (m1-m12) yapıldıktan sonra model uyum indeksleri iyi ve çok iyi düzeylere ulaşmış, madde faktör yükleri uygun seviyelerde ve ölçeğin yapısal geçerliği sağlanmıştır.

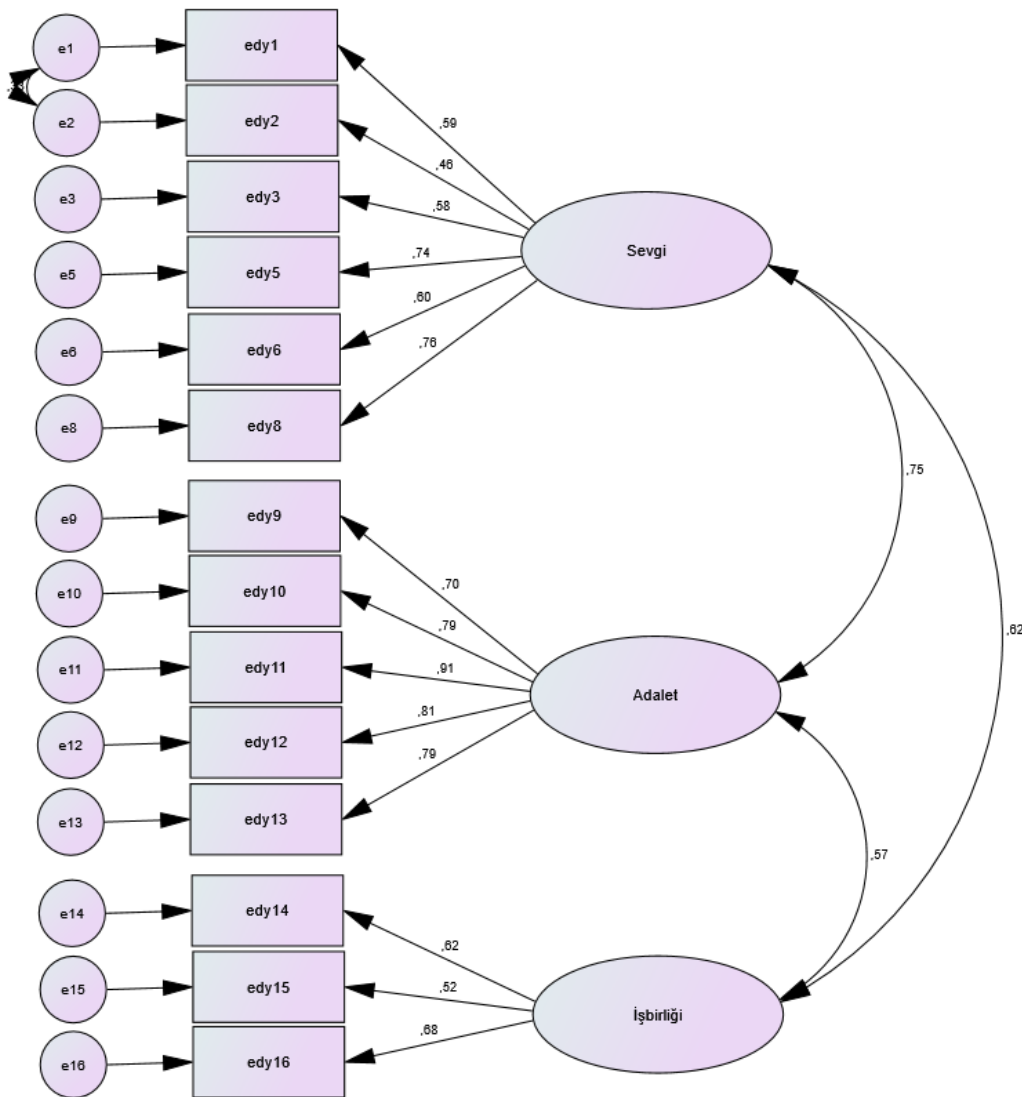
Tablo 8 etik değerlere yatkinlık ölçeği DFA ve güvenirlik analizi bulgularını göstermektedir.

Tablo 8. Etik Değerlere Yatkinlık Ölçeği DFA ve Güvenirlik Analizi Bulguları

Madde ve Boyut	Std. β	t	r	α
Sevgi				0,78
M1	0,59		0,52	
M2	0,46	6,03**	0,41	
M3	0,58	6,00**	0,52	
M5	0,74	7,03**	0,62	
M6	0,60	6,12**	0,51	
M8	0,76	7,14**	0,65	
Adalet				0,90
M9	0,70		0,61	
M10	0,79	9,78**	0,69	
M11	0,91	11,15**	0,74	
M12	0,81	9,99**	0,64	
M13	0,79	9,84**	0,67	
İşbirliği				0,63
M14	0,62		0,41	
M15	0,52	4,88**	0,33	
M16	0,68	5,54**	0,53	
Ölçeğin tümüne ait Cronbach Alpha (α)				0,88

**p<0,01 r: Madde toplam korelasyonu

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçekte kalan 14 madde ve 3 boyuttaki faktör yükleri 0,46 ile 0,91 aralığında olup t değerleri anlamlıdır (p<0,01). Ölçeğin tümüne ait Cronbach Alpha katsayısı 0,88; alt boyutların katsayıları 0,78 / 0,90 / 0,63 ve madde-toplam korelasyonları 0,30'dan yüksektir (0,33 ile 0,74 aralığında). Etik Değerlere Yatkinlık Ölçeği 3 boyut altında toplanan 14 madde ile güvenilir ve geçerli bir ölçektir.

Şekil 3. Etik Değerlere Yatkinlık Ölçeği DFA Diyagramı

3.3 Betimsel Bulgular

Tablo 9 ölçek puanlarına ait betimsel istatistikleri göstermektedir.

Tablo 9. Ölçek Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler

Ölçek ve Boyut	N	Min.	Maks.	\bar{X}	SS	Çarpıklık	Basıklık
Dışa Dönüklük	172	1,00	5,00	3,97	0,68	-0,61	0,58
Duyusal Dengesizlik	172	1,00	5,00	2,66	0,73	0,14	-0,61
Uyumluluk	172	1,00	5,00	4,29	0,55	-0,26	-0,18
Sorumluluk	172	1,00	5,00	4,25	0,59	-0,14	-0,46
Deneyime Açıklık	172	1,00	5,00	4,11	0,57	0,04	0,25
MUTLULUK	172	1,00	5,00	3,87	0,58	-0,44	0,02
Sevgi	172	1,00	5,00	4,52	0,47	-0,43	-0,08
Adalet	172	1,00	5,00	4,44	0,59	-0,30	-1,08
İşbirliği	172	1,00	5,00	4,11	0,63	-0,42	-0,36
ETİK DEĞERLERE YATKINLIK	172	1,00	5,00	4,36	0,45	-0,05	-0,05

Tablo 9'daki kişilik özellikleri alt ölçeklerine ait puanlara göre katılımcıların en yüksek puana sahip kişilik özellikleri sırasıyla uyumluluk (4,29±0,55), sorumluluk (4,25±0,59), deneyime açıklık (4,11±0,57) ve dışa dönüklük (3,97±0,68); en düşük düzeyde gözlenen kişilik özelliği ise duygusal dengesizliktir (2,66±0,73).

Tablo 9'a göre mutluluk ölçek puanı 3,87±0,58 olarak tespit edilmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan (1) ve en yüksek puan (5) olduğu için katılımcıların mutluluk düzeyinin yüksek seviyede olduğu görülmektedir.

Tablo 9'a göre etik değerlere yakınlık ölçek puanı 4,36±0,45 olarak tespit edilmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük (1) ve en yüksek (5) puanlar dikkate alındığında katılımcıların etik değerlere yakınlığının "çok yüksek" düzeyde olduğu söylenebilir. Etik değerlere yakınlık ölçeği alt boyutlarının da benzer şekilde oldukça yüksek düzeylerde olduğu tespit edilmiştir.

3.4 Araştırma Modeline Ait Bulgular

Tablo 10 ölçek puanları arasındaki Pearson korelasyon analizi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 10. Değişkenler Arasındaki İlişki

Ölçek ve Boyut	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Dışa Dönüklük	-0,22**	0,28**	0,42**	0,45**	0,52**	0,33**	0,23**	0,48**	0,44**
2. Duygusal Dengesizlik	1	-0,19*	-0,29**	-0,19*	-0,47**	-0,06	-0,16*	-0,21**	-0,20**
3. Uyumluluk		1	0,32**	0,27**	0,41**	0,52**	0,37**	0,35**	0,52**
4. Sorumluluk			1	0,51**	0,40**	0,31**	0,29**	0,49**	0,47**
5. Deneyime Açıklık				1	0,29**	0,22**	0,17*	0,60**	0,44**
6. MUTLULUK					1	0,39**	0,35**	0,51**	0,54**
7. Sevgi						1	0,54**	0,40**	0,77**
8. Adalet							1	0,38**	0,79**
9. İş birliği								1	0,80**
10. ETİK DEĞERLERE YATKINLIK									1

Tablo 10'a göre dışa dönüklük ($r=0,52$; $p<0,05$), uyumluluk ($r=0,41$; $p<0,05$), sorumluluk ($r=0,40$; $p<0,05$) ve deneyime açıklık ($r=0,29$; $p<0,05$) ile mutluluk arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Duygusal dengesizlik ile mutluluk arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki vardır ($r=-0,47$; $p<0,05$).

Tablo 10'a göre dışa dönüklük ($r=0,44$; $p<0,05$), uyumluluk ($r=0,52$; $p<0,05$), sorumluluk ($r=0,47$; $p<0,05$) ve deneyime açıklık ($r=0,44$; $p<0,05$) ile etik değerlere yakınlık arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki vardır. Duygusal dengesizlik ile etik değerlere yakınlık arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki vardır ($r=-0,20$; $p<0,05$).

Tablo 10'a göre mutluluk ile sevgi ($r=0,39$; $p<0,05$), adalet ($r=0,35$; $p<0,05$), iş birliği ($r=0,51$; $p<0,05$) ve etik değerlere yakınlık ($r=0,54$; $p<0,05$) arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki vardır.

Araştırmada test edilecek modelde bağımsız değişken "etik değerlere yakınlık", bağımlı değişken "mutluluk" ve iki değişken arasındaki ilişkide aracı değişken "kişilik özellikleri" olarak belirlenmiştir (Şekil 5). Baron ve Kenny (1986) arabuluculuk kurmanın dört adımını aşağıdaki gibi açıklamıştır. İlk üç adımın bağımsız modeller olarak test edilmesi gerekmektedir:

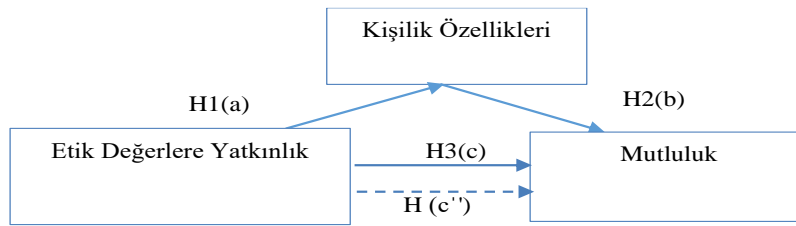
Adım 1: Bağımsız değişkenin bağımlı değişken ile ilişkisi olmalıdır (Yol c). Bu adım aracılık edilebilecek bir etki olduğunu ortaya koymaktadır.

Adım 2: Bağımsız değişkenin aracı değişken ile ilişkisi olmalıdır (Yol a). Bu adım esas olarak aracı değişkenin bir bağımlı değişken gibi muamele edilmesini içermektedir.

Adım 3: Aracı değişkenin bağımlı değişken ile ilişkisi olmalıdır (Yol b). Aracı değişkenin bir bağımsız değişken gibi kabul edilerek bağımlı değişkeni etkilediği varsayılır. Sadece aracı değişkeni bağımlı değişken ile ilişkilendirmek yeterli değildir çünkü ikisi arasındaki ilişki bağımsız değişkenden kaynaklanabilir. Bu nedenle, bağımsız değişken aracı değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin belirlenmesinde kontrol edilmelidir.

Adım 4: Aracı değişkenin, bağımsız ve bağımlı değişken arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini söylemek için (bağımsız-bağımlı değişken arasındaki yol "c" yolu) aracı değişken tarafından kontrol edildiğini tespit etmek

gerekir. Diğer bir ifadeyle daha önce anlamlı olan c yolunun, aracı değişkenin modele katılması ile anlamlı olmaktan çıkması veya anlamlı düzeyde farklılık göstermesi gerekmektedir. Modeldeki “c” yolunun anlamlılığının ortadan kalkmaması durumunda meydana gelen değişimin aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkisini ortaya çıkarmak için elde edilen dolaylı etkinin istatistiksel açıdan anlamlılığı Sobel test istatistiği ile analiz edilmektedir (<https://www.danielsoper.com/statcalc/calculator.aspx?id=32>).

Şekil 4. Araştırma Modeli

Aracı değişkenli modele ait hipotezler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H1 (yol a): Etik değerlere yatkinlık ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki vardır.

H2 (yol b): Kişilik özellikleri ile mutluluk arasında anlamlı ilişki vardır.

H3 (yol c): Etik değerlere yatkinlık ile mutluluk arasında anlamlı ilişki vardır.

H4 (yol c'): Etik değerlere yatkinlık ile mutluluk arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin aracılık etkisi vardır. Kişilik özelliklerinin aracılık etkisi ile etik değerlere yatkinlığın mutluluk üzerindeki etkisi anlamlı düzeyde değişir veya ortadan kalkar.

Tablo 11 Baron&Kenny (1986) adımlarına uygun olarak geręekleřtirilen araştırma modeline ilişkin sonuçları göstermektedir.

Tablo 11. Araştırma Modeline İlişkin Sonuçlar

Model	Bağımsız Değişken	Yol	Bağımlı Değişken	H	β	t	p	R ²
Bağımsız Modeller	Etik Değerlere Yatkinlık	→	Kişilik Özellikleri	H1 (c)	0,91	5,59	0,000	0,83
	X ² /sd=2,51	SRMR=0,05	GFI=0,96	NNFI=0,95	CFI=0,96	RMSEA=0,06		
	Kişilik Özellikleri	→	Mutluluk	H2 (a)	0,75	5,93	0,000	0,567
	X ² /sd=2,44	SRMR=0,08	GFI=0,83	NNFI=0,83	CFI=0,86	RMSEA=0,08		
	Etik Değerlere Yatkinlık	→	Mutluluk	H3 (a)	0,65	5,28	0,000	0,423
	X ² /sd=2,17	SRMR=0,07	GFI=0,87	NNFI=0,88	CFI=0,90	RMSEA=0,08		
Aracı Değişkenli Model	Bağımsız Değişken	Yol	Bağımlı Değişken	H	Aracı Değişken	DE	SBT	R ² _{EB}
	Etik Değerlere Yatkinlık	→	Mutluluk	H4 (c')	Kişilik Özellikleri	0,294	2,587**	0,293
	X ² /sd=2,13	SRMR=0,07	GFI=0,84	NNFI=0,85	CFI=0,87	RMSEA=0,08		

*: p<0,05

** : p<0,01

DE: Dolaylı etki büyüklüğü

SBT: Sobel test istatistiği R²_{EB} : Dolaylı etkiden kaynaklanan varyans

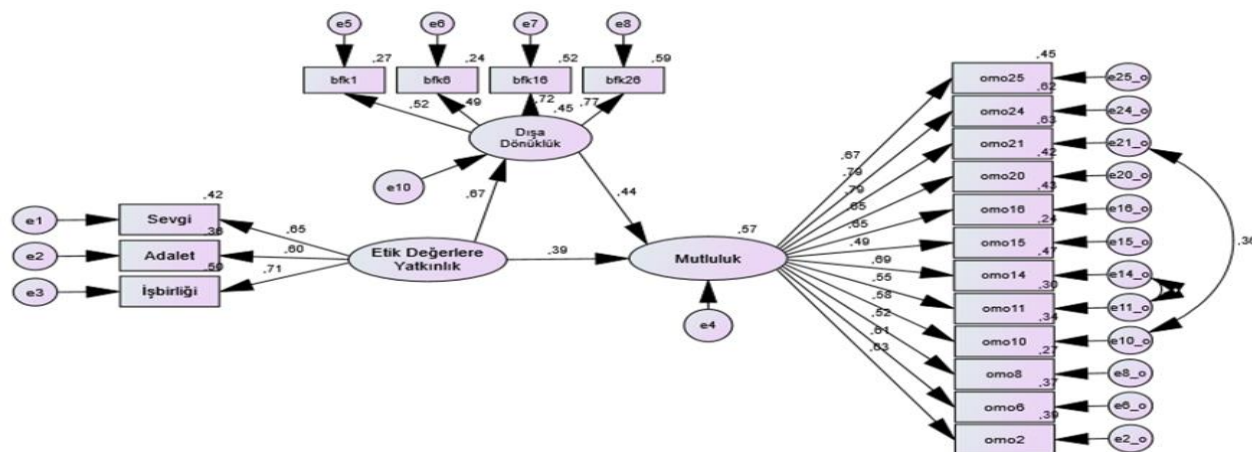
H1 (yol a) Kabul: Etik değerlere yatkinlık ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki vardır.

H2 (yol b) Kabul: Kişilik özellikleri ile mutluluk arasında anlamlı ilişki vardır.

H3 (yol c) Kabul: Etik değerlere yatkınlık ile mutluluk arasında anlamlı ilişki vardır.

H4 (yol c') Kabul: Etik değerlere yatkınlık ile mutluluk arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin aracılık etkisi vardır. Kişilik özelliklerinin aracılık etkisi ile etik değerlere yatkınlığın mutluluk üzerindeki pozitif yönlü etkisi anlamlı düzeyde değişim gösterir.

Kişilik özellikleri aracı değişkeninin etik değerlere yatkınlık ile mutluluk arasındaki ilişkiye dahil edilmesiyle mutluluk değişkeninde meydana gelen varyans değişiminin yaklaşık %29 düzeyinde olduğu ($R^2_{EB}=0,293$), kişilik özelliklerinden kaynaklanan dolaylı etkinin 0,29 düzeyinde olduğu ($DE=0,294$) ve kişilik özelliklerinin aracılık etkisiyle meydana gelen bu değişim istatistiksel olarak anlamlıdır ($SBT=2,59$; $p<0,05$). Etik değerlere yatkınlığın mutluluk üzerindeki etkisi ($\beta_1=0,91$), kişilik özelliklerinin aracılığıyla anlamlı düzeyde azaldığı ($\beta_1=0,44$) görülmektedir (Şekil 6).

Şekil 5. Kişilik Özelliklerinin Aracılık Etkisine Ait Yol Modeli Diyagramı

3.5 Ölçek Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Tablo 12 ölçek puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasını göstermektedir.

Tablo 12. Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Boyut	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Dışa Dönüklük	Kadın	91	4,01	0,66	0,91	0,365
	Erkek	81	3,92	0,69		
Duygusal Dengesizlik	Kadın	91	2,80	0,69	2,78	0,006
	Erkek	81	2,50	0,75		
Uyumluluk	Kadın	91	4,30	0,60	0,41	0,682
	Erkek	81	4,29	0,49		
Sorumluluk	Kadın	91	4,24	0,60	-0,20	0,840
	Erkek	81	4,26	0,59		
Deneyime Açıklık	Kadın	91	4,12	0,49	0,05	0,963
	Erkek	81	4,09	0,64		
MUTLULUK	Kadın	91	3,89	0,61	0,47	0,638
	Erkek	81	3,85	0,55		
Sevgi	Kadın	91	4,54	0,47	0,88	0,377
	Erkek	81	4,49	0,46		
Adalet	Kadın	91	4,44	0,59	0,12	0,907
	Erkek	81	4,44	0,59		
İş birliği	Kadın	91	4,13	0,63	0,43	0,667
	Erkek	81	4,09	0,64		
ETİK DEĞERLERE YATKINLIK	Kadın	91	4,37	0,46	0,62	0,534

Erkek	81	4,34	0,45
-------	----	------	------

Dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, deneyime açıklık kişilik özelliklerine ait puanların cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p>0,05$). Duygusal dengesizlik kişilik özelliğine ait puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir ($t=2,78$; $p<0,05$). Kadın katılımcıların duygusal dengesizlik değerleri erkek katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olarak tespit edilmiştir.

Mutluluk ve etik değerlere yatkınlık ölçek ve alt boyut puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 13 ölçek puanlarının doğum tarihine (kuşağa) göre karşılaştırılmasını göstermektedir.

Tablo 13. Ölçek Puanlarının Doğum Tarihine (Kuşağa) Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Boyut	Kuşak	N	\bar{X}	SS	t	p
Dışa Dönüklük	Y kuşağı (1980-1999)	26	3,97	0,78	0,01	0,989
	Z kuşağı (2000 sonrası)	146	3,97	0,66		
Duygusal Dengesizlik	Y kuşağı (1980-1999)	26	2,86	0,66	1,47	0,143
	Z kuşağı (2000 sonrası)	146	2,63	0,74		
Uyumluluk	Y kuşağı (1980-1999)	26	4,32	0,50	0,18	0,860
	Z kuşağı (2000 sonrası)	146	4,29	0,56		
Sorumluluk	Y kuşağı (1980-1999)	26	4,19	0,56	-0,67	0,506
	Z kuşağı (2000 sonrası)	146	4,26	0,60		
Deneyime Açıklık	Y kuşağı (1980-1999)	26	3,92	0,67	-1,58	0,116
	Z kuşağı (2000 sonrası)	146	4,14	0,54		
MUTLULUK	Y kuşağı (1980-1999)	26	3,83	0,48	-0,42	0,677
	Z kuşağı (2000 sonrası)	146	3,88	0,60		
Sevgi	Y kuşağı (1980-1999)	26	4,71	0,41	2,57	0,011
	Z kuşağı (2000 sonrası)	146	4,49	0,47		
Adalet	Y kuşağı (1980-1999)	26	4,54	0,56	0,95	0,341
	Z kuşağı (2000 sonrası)	146	4,42	0,60		
İşbirliği	Y kuşağı (1980-1999)	26	4,06	0,74	-0,39	0,699
	Z kuşağı (2000 sonrası)	146	4,12	0,61		
ETİK DEĞERLERE YATKINLIK	Y kuşağı (1980-1999)	26	4,44	0,44	1,07	0,284
	Z kuşağı (2000 sonrası)	146	4,34	0,45		

Kişilik özellikleri ve mutluluk puanları doğum tarihine (kuşaklara) göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Adalet, iş birliği ve etik değerlere yatkınlık puanları doğum tarihine (kuşaklara) göre anlamlı farklılık göstermemekte ($p>0,05$), sevgi puanları doğum tarihine (kuşaklara) göre anlamlı farklılık göstermektedir ($t=2,57$; $p<0,05$). Y kuşağında yer alan kişilerin sevgi değerleri, Z kuşağında yer alan kişilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek değerde yer almaktadır.

Tablo 14 ölçek puanlarının öğrenim gördüğü sınıfa göre karşılaştırmasını göstermektedir.

Tablo 14. Ölçek Puanlarının Öğrenim Gördüğü Sınıfa Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Boyut	Sınıf	N	\bar{X}	SS	t	p
Dışa Dönüklük	1. sınıf	95	4,01	0,70	0,77	0,443
	2. sınıf	77	3,93	0,65		
Duygusal Dengesizlik	1. sınıf	95	2,73	0,76	1,29	0,198
	2. sınıf	77	2,58	0,70		
Uyumluluk	1. sınıf	95	4,31	0,57	0,54	0,588
	2. sınıf	77	4,27	0,52		
Sorumluluk	1. sınıf	95	4,26	0,58	0,18	0,858
	2. sınıf	77	4,24	0,62		
Deneyime Açıklık	1. sınıf	95	4,12	0,58	0,36	0,723
	2. sınıf	77	4,10	0,55		
MUTLULUK	1. sınıf	95	3,89	0,64	0,41	0,684
	2. sınıf	77	3,85	0,51		
Sevgi	1. sınıf	95	4,52	0,45	-0,03	0,974
	2. sınıf	77	4,52	0,49		
Adalet	1. sınıf	95	4,45	0,60	0,33	0,741
	2. sınıf	77	4,43	0,58		
İş birliği	1. sınıf	95	4,07	0,65	-0,96	0,336
	2. sınıf	77	4,16	0,61		
ETİK DEĞERLERE YATKINLIK	1. sınıf	95	4,35	0,44	-0,37	0,709
	2. sınıf	77	4,37	0,46		

Kişilik özellikleri, mutluluk ve etik değerlere yatkınlık ölçek ve alt boyut puanları öğrenim görülen sınıfa göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$)

Tablo 15 ölçek puanlarının öğrenim şekline göre karşılaştırmasını göstermektedir.

Tablo 15. Ölçek Puanlarının Öğrenim Şekline Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Boyut	Öğrenim Şekli	N	\bar{X}	SS	t	p
Dışa Dönüklük	Örgün	132	3,96	0,70	-0,46	0,648
	İkinci öğretim	40	4,01	0,62		
Duygusal Dengesizlik	Örgün	132	2,68	0,74	0,73	0,469
	İkinci öğretim	40	2,59	0,70		
Uyumluluk	Örgün	132	4,27	0,58	-0,76	0,446
	İkinci öğretim	40	4,37	0,42		
Sorumluluk	Örgün	132	4,26	0,59	0,19	0,849
	İkinci öğretim	40	4,24	0,60		
Deneyime Açıklık	Örgün	132	4,11	0,58	-0,05	0,957
	İkinci öğretim	40	4,13	0,51		
MUTLULUK	Örgün	132	3,87	0,57	-0,09	0,929
	İkinci öğretim	40	3,88	0,63		
Sevgi	Örgün	132	4,52	0,48	0,01	0,994
	İkinci öğretim	40	4,53	0,42		
Adalet	Örgün	132	4,44	0,61	0,21	0,832
	İkinci öğretim	40	4,44	0,53		
İş birliği	Örgün	132	4,09	0,65	-0,85	0,395
	İkinci öğretim	40	4,18	0,59		
ETİK DEĞERLERE YATKINLIK	Örgün	132	4,35	0,46	-0,44	0,661

Kişilik özellikleri, mutluluk ve etik değerlere yakınlık ölçeği ve alt boyutlarına ait puanlar öğrenim şekline göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonucunda etik değerlere yakınlık ile mutluluk arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin aracılık etkisi olduğu, kişilik özelliklerinin aracılık etkisi ile etik değerlere yakınlığın mutluluk üzerindeki pozitif yönlü etkisinin anlamlı düzeyde değişim gösterdiği tespit edilmiştir. Kişilik özelliklerinden dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk ve deneyime açıklık ile etik değerlere yakınlık arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki, duygusal dengesizlik ile etik değerlere yakınlık arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki vardır. Mutluluk ile sevgi, adalet, iş birliği ve etik değerlere yakınlık arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki vardır. İlgili alan yazında benzer araştırma olmaması sonuçların alan yazınla kıyaslanmasını engellemekle birlikte, sonuçların ileride yapılacak araştırmalara ışık tutması umulmaktadır.

Araştırmanın katılımcı sayısı ve kullanılan ölçekle sınırlı olması araştırmanın en önemli kısıtlarıdır. Daha geniş örneklem gruplarıyla ve farklı gruplarla kıyaslamalı yapılan bir araştırma daha genellenebilir sonuçlara ulaşılmasına destek olacaktır.

Katılımcıların empati, duygusal zekâ gibi ilgili yetkinlikleri ve değerleri de dikkate alınarak yapılan araştırmalar daha kapsamlı sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

5. KAYNAKÇA

Akkoyunlu, E. K. (1998). Çevre etiği. *Amme İdaresi Dergisi*, 31(1), 125–139.

Barrick, M. R. & Mount, M. K. (1991). The big five personality dimensions and job performance : A meta-analysis. *Personnel Psychology*, 44(1), 1-26.

Benet-Martinez, V. & John, O. P. (1998). Los cinco grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait multimethod analysis of the big five in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 729-750.

Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (14. Baskı). Ankara: PEGEM Akademi.

Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1995). Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the revised neo personality inventory. *Journal of Personality Assessment*, 64(1), 21-50.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. Ankara: Pegem Yayınları.

Cevizci, A. (2002). *Etiğe giriş*. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Cloninger, S. C. (2000). *Theories of personality*. New Jersey: Prentice Hall.

Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2000). The what and why of goal pursuits: Human needs and the determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227–268.

Diener, E. (1984). Subjective well being. *Psychological Bulletin*, 95, 542 -75.

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276–302. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.2.276>.

Digman, J. M. (1990). Personality structure: Emergence of the five-factor model. *Annual Review of Psychology*, 41, 417-440.

Doğan, T. ve Sapmaz, T. (2012). Oxford mutluluk ölçeği türkçe formunun psikometrik özelliklerinin üniversite öğrencilerinde incelenmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 25, 297-304. DOI: 10.5350/DAJPN2012250401.

Frankena, W. K. (1988). *Ethics*. New Jersey: Prentice Hall Press.

- Freud, S. (2003). *Beyond the pleasure principle*. London: Penguin Books Ltd.
- Gökberk, M. (1993). *Felsefe tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hellevik, O. (2003). Economy, values and happiness in Norway. *Journal of Happiness Studies*, 4, 243–283.
- Inglehart, R. (1990). *Culture shift in advanced industrial society*. Princeton, N. J: Princeton University Press.
- Kangal, A. (2013). Mutluluk Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme ve Türk Hane Halkı İçin Bazı Sonuçlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 214-233.
- Kant, I. (1956). *Critique of practical reason*. Trans. by. L.W. Beck. Indiana Polis: The Bobbs-Merrill.
- Kaya, İ. (2015). Etik değerlere yatkınlık ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması- The study of validity and reliability: the inclination to ethical values scale. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 968-974.
- Koç, E. (2012). *Tüketici davranışı ve pazarlama stratejileri* (4. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Lu, L. & J. B. Shih (1997). Sources of happiness: A qualitative approach. *Journal of Social Psychology*, 137, 181–187.
- Markus, H. R. & S. Kitayama (1991). Culture and the self: Implication for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98, 224–253.
- McCrae, R. R. & Costa, P. T. (1992). Four ways five factors are basics. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653-665.
- Mcknight C. G., Huebner E. S., & Suldo, S. (2002). Relationships among stressful life events, temperament, problem behaviour, and global life satisfaction in adolescents. *Psychology in The Schools*, 39(6), 677-687.
- Myers, D. & Deiner, E. (1995). Who is happy. *American Psychological Society*, 6, 1, 1-19.
- Pieper, A. (2012). *Etiğe giriş*. (Çev: Veysel Atayman ve Gönül Sezer). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2012). *Örgütsel davranış*. Editör: İnci Erdem. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Robbins, S. P., Decenzo, D. A. & Coulter, M. (2013). *Yönetimin esasları* (8. Basım). Editör: Adem Öğüt. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Shi, J., Lin, H., Wang, L. & Wang, M. (2009). Linking the big five personality constructs to organizational justice. *Social Behavior and Personality*, 37(2), 209-222.
- Sümer, N., Lajunen, T. & Özkan, T. (2005). *Big five personality traits as the distal predictors of road accident involvement*. Proceedings of the ICTTP 2004 (p. 215-227), Underwood Geoffrey (Ed.), Elsevier.
- Tepe, H. (1998). Bir felsefe dalı olarak etik: etik kavramı, tarihçesi ve günümüzde etik. *Doğu- Batı*. 1(4), 11–27.
- Usta, A (2010). Kamu görevlisinin etik amaç ve ahlaki yükümlülüğüne yönelik bir değerlendirme. *Türk İdare Dergisi*, 468, 159-181.
- <https://www.danielsoper.com/statcalc/calculator.aspx?id=32>

6. EXTENDED ABSTRACT

The concept of happiness, which human beings have emphasized since the early ages, has become a concept that gains more importance with the decrease in the rate of happiness inversely proportional to the developments in psychology. Happiness, a concept researched only in philosophy and psychology in its early days, is now being researched in many different disciplines such as sociology, religion, medicine, economics, organizational behavior, and human resources. People spend time and effort to achieve happiness, which is defined as the "highest good," which Maslow defines as self-actualization, which is seen as the highest need of people.

According to the famous philosopher Aristotle, happiness is the ultimate goal of life. Knowledge, judgment, and wisdom are essential ingredients for making the right choices and achieving happiness. People who want to be happy should act virtuous and ethical behavior is necessary for a happy life from a moral point of view; philosophers have argued since ancient Greece. A person can reach happiness by making the morally and ethically

appropriate choice at the right time. Morality guides one's personal beliefs and choices in life. Ethics is defined as principles that enable one to lead a moral life and generally guide one's actions and behaviors. Applying these principles in people's daily lives will lead to happiness. When people choose morally and ethically correct behavior, their personality and past experiences are influential.

Ethical behavior is seen as a way to reach a moral life and a happy life. While the digital age has increased people's living standards and provided them with access to more information in a shorter time, it has also changed their emotions. People who live more isolated and reach their wishes faster with digital technologies have even begun to risk giving up their ethical values to become more individualized and happier.

After graduating as representatives of the digital age, Civil Aviation Cabin Services students will work in the cabin for passenger safety and security. While performing their duties following the standards, they should make an effort to make the passengers happy by acting in the light of ethical values in their relations with the passengers. In this context, the research examines the relationship between the ethical values and happiness levels of Civil Aviation Cabin Services students in the digital age. The findings to be obtained from the research will help students know and evaluate themselves and shed light on the training that will increase their development in happiness and ethical values according to their personality traits.

In order to find answers to the research questions, in a universe consisting of many elements to make a general judgment about the universe, the general survey model was preferred, which allows singular or relational surveys over the entire universe or a group of samples or samples to be taken from it. The relational model, one of the quantitative research models, was used to examine the relationship between the variables within the scope of the research. In order to reach more generalizable results by examining the characteristics of the subjects in the demographic breakdown, by providing more comprehensive findings and sample adequacy, the questionnaire containing the demographic information form, measuring happiness, predisposition to ethical values, and personality scale were 172 students who were accessed online with the convenience sampling method.

Data analysis was performed using SPSS 21.0 and AMOS 22.0 statistical software. Confirmatory factor analysis (CFA), item-total correlation, and Cronbach's Alpha methods were used for the validity and reliability studies of the scales.

As a result of the research, it has been determined that personality traits have a mediating effect on the relationship between predisposition to ethical values and happiness, and the mediating effect of personality traits and the positive effect of predisposition to ethical values on happiness have changed significantly. There is a positive and significant relationship between personality traits such as extraversion, agreeableness, responsibility, openness to experience, and susceptibility with predisposition to ethical values, and there is a negative and significant relationship between emotional instability and susceptibility with predisposition to ethical values. There is a positive and significant relationship between happiness and love, justice, cooperation, and propensity with predisposition to ethical values. Although the lack of similar research in the relevant literature prevents the results from being compared with the literature, it is hoped that the results will shed light on future research.

A comparative study with larger sample groups and different groups will support more generalizable results. The most important limitations of the research are that the number of participants and the scale used is limited.

Studies conducted considering the participants' relevant competencies and values, such as empathy and emotional intelligence, will provide more comprehensive results.